

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ “НЕОФИТ РИЛСКИ”
БЛАГОЕВГРАД**

ПРАВНО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

2700 Благоевград, тел/факс: +395/73/886617, e-mail: admin@law.swu.bg

Дисциплина:
СРЕДНОВЕКОВНА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

КОНСПЕКТ:

1. Хронологически граници и периодизация на средновековната българска история. Извори и историография – видове извори, тяхната интерпретация и основни насоки в научните изследвания.
2. Славяни и прабългари преди последната четвърт на VII век – етногенезис, миграции, обществено устройство и култура.
3. Изграждане на българската държава на Долния Дунав – политически предпоставки, ранна организация и международно признание.
4. България през VIII век – вътрешна консолидация и външнополитически предизвикателства.
5. България през първата половина на IX век – държавно укрепване и териториално разширение.
6. Покръстване и християнизация на Средновековна България.
7. Делото на Константин-Кирил и Методий и разпространението на славянската писменост.
8. Могъществото на България при цар Симеон (893–927) – политика, войни и културен разцвет.
9. Социална структура и административна уредба на Първата българска държава – управление, аристокрация и зависимо население.
10. Културата на средновековна България през IX–X век – книжнина, образование и изкуство.
11. България и Византия: българските земи под византийско владичество – политически и военни аспекти.
12. Църковно-административна уредба и обществено развитие през XI–XII век – византийска политика и местни особености.
13. Антивизантийски въстания и социално-религиозни движения – причини, характер и последици.
14. Възстановяване на българската държава и управлението на първите Асеневци – вътрешна стабилизация и външна политика.
15. Българската хегемония при цар Иван Асен II (1218–1241) – международно положение и държавно устройство.
16. Политическа криза и развитие на България през втората половина на XIII век.

17. СОЦИАЛНА СТРУКТУРА И АДМИНИСТРАТИВНА УРЕДБА НА ВТОРАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА.
18. БЪЛГАРИЯ ПРИ ЦАР ИВАН АЛЕКСАНДЪР (1331–1371) – ПОСЛЕДЕН РАЗЦВЕТ И ВЪТРЕШНИ ПРОТИВОРЕЧИЯ.
19. УПРАВЛЕНИЕТО НА ЦАР ИВАН ШИШМАН И ЦАР ИВАН СТРАЦИМИР – ОСМАНСКАТА ЗАПЛАХА И ПАДАНЕТО НА БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПОД ОСМАНСКА ВЛАСТ.
20. ИКОНОМИКА, ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ И КУЛТУРА НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ XIII–XIV ВЕК.
21. СТОЛИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА – ПЛИСКА, ПРЕСЛАВ И ТЪРНОВО КАТО ПОЛИТИЧЕСКИ И КУЛТУРНИ ЦЕНТРОВЕ.

Задължителна литература:

- Ангелов, Д., *Богомилството в България*. София, 1993.
- Ангелов, Д., Чолпанов, Б., *Българска военна история (от Античността до втората четвърт на X век)*. София, 1983.
- Ангелов, Д., Чолпанов, Б., *Българска военна история (от втората четвърт на X век до втората половина на XV век)*. София, 1989.
- Ангелов, П., *Средновековната българска дипломация*. София, 2011.
- Андреев, Й., *История на Второто българско царство*. Велико Търново, 1996.
- Андреев, Й., *Въведение в средновековната българска история*. Семинариум. София, 2005.
- Атанасов, Г., *Добруджанското деспотство. Към политическата, църковната и културната история на Добруджа през XIV век*. Велико Търново, 2009.
- Бешевлиев, В., *Първобългарите, Бит и култура*. София, 1981.
- Бешевлиев, В., *Първобългарски надписи. Второ преработено и допълнено издание*. София, 1979.
- Билярски, Ив., *Фискална система на Средновековна България*. София, 2009.
- Божилов, Ив., *Цар Симеон Велики (893–927): Златният век на Средновековна България*. София, 1985.
- Божилов, Ив., *Седем етюда по Средновековна история*. София, 1995.
- Божилов, Ив., *Културата на Средновековна България*. София, 1996.
- Божилов, Ив., *Фамилията на Асеновци. Генеалогия и просопография*. София, 1985.
- Божилов, Ив., Гюзелев, В., *История на Добруджа*. Том 2. София, 2004.
- Божилов, Ив., Гюзелев, В., *История на Средновековна България VII – XIV век*. София, 1999.
- Божилов, Ив., *Културата на средновековна България*. София 1996.
- Владимирова, Г., *Другата България на Волга – изгубената цивилизация*. София, 2021.
- Гагова, Н., *Владетели и книги. Участието на южнославянския владетел в производството и употребата на книги през Средновековието (IX – XV в.): рецепция на византийския модел*. София, 2010.
- Гюзелев, В., *Училища, скриптории, библиотеки и знания в България (XIII – XIV век)*. София, 1985.
- Гюзелев, В., *Студийският манастир и българите през Средновековието (VIII – XIV в.)*. – Зборник радова Византолошког института, 39, 2001–2002, 51–65.
- Гюзелев, В., *Покръстване и християнизация на българите*. София, 2006.

- Гюзелев, В. (съст.), *България е огромна област и многоброен народ. Земя на блаженни*. София, 2012.
- Данчева-Василева, А., *България и Латинската империя 1204-1261*. София, 1985.
- Дуйчев, И., *Българското средновековие. Проучвания върху политическата и културна история на средновековна България*. София, 1972.
- Даскалова, А., Райкова, М., *Грамоти на българските царе*. София, 2005.
- *История на българската средновековна литература*. София, 2009.
- Каймакамова, М., *Власт и история в Средновековна България*. София, 2011.
- Коледаров, П., *Политическа география на средновековната българска държава*. Част 1–2. София, 1979–1989.
- Кръстев, Кр., *Българското царство при династията на Тертеровци (1280 – 1323)*. Пловдив, 2011.
- Матанов, Хр., *Княжеството на Драгаши*. София, 1997.
- Матанов, Хр., *Югозападните български земи през XIV век*. София, 1986.
- Матанов, Хр., *В търсене на средновековното време. Неравният път на българите (VII–XV век)*. София, 2014.
- Матанов, Хр., *Залезът на средновековна България*. София, 2016.
- Михнева, Р., Матанов, Хр., *От Галиполи до Лепанто. Балканите, Европа и османското нашествие, 1354–1751*. София, 1988.
- Павлов, Пл., *Залезът на Първото българско царство (1015–1018)*. София, 1999.
- Павлов, Пл., *Българското средновековие – познато и непознато (страници от политическата и културната история на България, VII – XV век)*. Велико Търново, 2008.
- Петров, П., В. Гюзелев (съст.), *Христоматия по история на България*. Том 1–2, София, 1978.
- Попов, Т., *Куберовите българи и техните потомци*. София, 2020.
- Рашев, Р. *Българска езическа култура VII – IX в.* София, 2008.
- Степанов, Цв., *Еволюция на българската държавност IV – IX век*. София, 2023.
- Филипу, Ф., *Първата българска държава и византийската ойкуменическа империя (681–852). Византийско-български политически отношения*. София, 2012.

Препоръчителна литература:

- Андреев, Й., *България през втората четвърт на XIV век*. Велико Търново, 1993.
- Андреев, Й., *Българските ханове и царе VII-XIV век. Историко-хронологичен справочник*. София, 1988.
- Андреев, Й., Лазаров, Ив., Павлов, Пл., *Кой кой е в Средновековна България. (Трето допълнено и основно преработено издание)*. София, 2012.
- Атанасов, Г., *Инсигниите на средновековните български владетели*. Плевен, 1999.
- Билярски, Ив., *Институциите на Средновековна България. Второ българско царство (XII-XIV век)*. София, 1998
- Божилов, Ив., Кожухаров, Ст., *Българската литература и книжнина през XIII в.* София, 1985.
- Гюзелев, В. (съст.), *Венециански документи за историята на България и българите от XII-XV в.* София, 2001.
- Гюзелев, В., *Съчинения*. Том 1–5. София, 2013–2014.
- Данчева-Василева, А., *Пловдив през Средновековието IV–XIV в.* Пловдив, 2011.
- Даскалова, А., Райкова, М., *Грамоти на българските царе*. София, 2005.

- Димитров, Д., *Търговия по Западното Черноморие XIII-XV век*. Пловдив, 2012.
- *Дубровнишки документи за историята на България и българите през XIII–XV век*. Том 1-2. София, 2017–2019.
- Божилов, Ив., Тотоманова, А-М. (съст.), *Държава и църква през XIII в.* София, 1999.
- Жеков, Ж., *България и Византия VII-IX в.* София, 2007.
- Иванов, Й., *Български старини из Македония*. София, 1990.
- Йорданов, И., *Корпус на печатите на Средновековна България*. София, 2001.
- Костова, Ел., *Средновековният Мелник*. София, 2019.
- Москов, М., *Именник на българските ханове*. София, 1988.
- Николов, Г., *Централизъм и регионализъм в ранносредновековна България*. София, 2005.
- Николов-Зиков, П., *Династията Срацимировци*, София, 2012.
- Николов-Зиков, П., *Домът на Шишман*. София, 2021.
- Гюзелев В.(съст.), *Никополската битка (1396) в съдбата на България, Балканите и Европа*. София, 1999.
- Овчаров, Н., *Цар Иван Шишман - защитникът на Отечеството (Историко-археологическо изследване)*. Велико Търново, 2017.
- Овчаров, Т., *Материална култура на Второто българско царство*. Велико Търново, 1994.
- Павлов, Пл., *Бунтари и авантюристи в Средновековна България*. Велико Търново, 2000.
- Павлов, Пл., *Династията на Крум*. София, 2019.
- Пириватрич, С., *Самуиловата държава*. София, 2000.
- Попов, Т., *Българската държавна традиция във Влашката низина, Молдова и Бесарабия от края на XII до края на XV век*. София, 2017.
- Славова, Т., *Владетел и администрация в ранносредновековна България. Филологически аспекти*. София, 2010.
- Тютюнджиев, Ив., Павлов, П., *Българската държава и Османската империя. 1369-1422*. Велико Търново, 1992.

Изготвили:

Доц. д-р Ж. Пенчева /...../

Гл. ас. д-р Янко Христов /...../